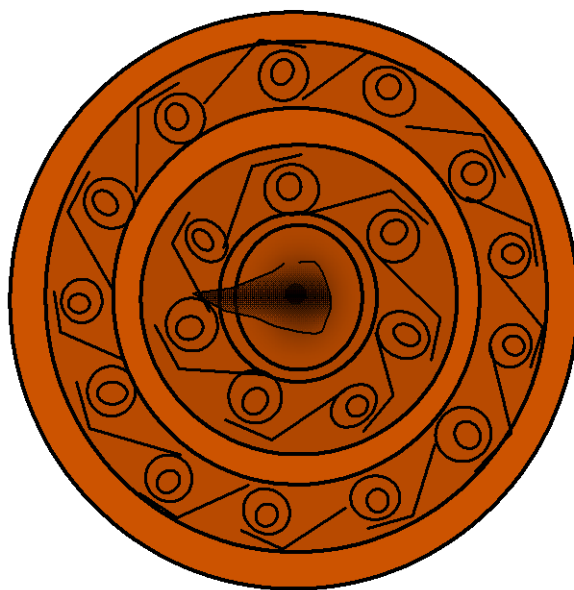

ÅRSRAPPORT 2006

SOLA
HISTORIELAG

1447

Noen av de nye historiske hendelsene i 2006

Øverst t.v., Steinansiktet på Vigdel, øverst t.h. Magne Rott, Brit og Tor Erik fra møte om Sola Handelslag 100år

Midten, Fra 17.mai 2006

Nederst t.v. Fra Nedgangshåla på Vigdel, nederst t.h. Fra vikingdager på Ytraberget

Årsmelding 2006

ÅRSMELDING 2006 - SOLA HISTORIELAG

Styret har bestått av:

Leder:	Tor Erik Hansen
Nestleder:	Erik L. Sande
Kasserer:	Kåre Myklebust
Sekretær:	Brit H. Hansen
Styremedlem:	Rolf Soma
Varemedlem:	Sverre Risa
Varemedlem:	Frøydis Krokedal
Revisor:	Arnold Røyneberg
Valgkomite:	Reidar Melgård
	Aud Hauge
	Gitle O. Byberg

ÅRSMØTET. Årsmøtet ble avholdt 23.02.06 på Sola Sjukeheim og årsmelding viste god aktivitet i laget og at økonomien var god. På valg var leder Erik L. Sande, nestleder Tor Erik Hansen, sekretær Brit H. Hansen, revisor Arnold Røyneberg og leder i valgkomiteén Reidar Melgård. Ny leder ble Tor Erik Hansen og nestleder ble Erik L. Sande (valgt for 1-år)

STYREMØTER. Det er blitt avholdt 8 styremøter i perioden som har behandlet ca. 90 saker.

MEDLEMSMØTER. Det er avholdt 7 medlemsmøter og fremmøte har vært godt med koselig atmosfære. Det har vært en rekke gode kåsører og en rekke temaer har vært berørt som listen viser: (Se et mer utførlig vedlegg):

Feb. 06:	Torgrim Titlestad - "Slaget i Hafrsfjord".
Mar. 06:	Bård Harboe - "Skolens historie".
Sep. 06:	Tor Erik Hansen - "Sola's unike historie".
Okt. 06:	Magne Rott - "Sola Handelslag – 100 år".
Nov.06:	Tore Rødland: - "Røros og Falkberget"
Des. 06:	Erik L. Sande - Julemøte og foredrag "Mitt Amerika".
Jan.. 07:	Tbias Skretting - "Vår jærské identitet".

ØKONOMI: Laget har som før en meget god økonomi. Pr. 31. desember 2006 hadde laget på høyrentekonto kr. 82.661,- og på driftskonto kr. 6.625,-.

17. MAI TOGET. Også i år var vi representert i 17. mai toget denne gangen med et innslag om utviklingen i jordbruket. Det var innslag fra vikinger, pluss flere gamle traktorer til en kjempestor ny traktor med 12 skjærs plog. Også dette året fikk vi første premien for beste innslag. Rolf Soma var også denne gangen ansvarlig for organiseringen.

HAFRSFJORDSPILLENE: Også dette året var flere av lagets medlemmer aktive i Hafrsfjordspillene i Møllebukta.

DOMSTEINENE: Det ble ryddet enda mer i Ølbergskogen med bl.a. fjerning av store røtter. Rogaland Fylkeskommune hadde endelig bestemt seg for å gjøre en prøveutgraving. Resultatet

av utgravingen var at selve steinringen var ødelagt. De ansvarlige i fylkeskommunen har nå utarbeidet en plan for rekonstruksjon av ringen. Kåre Myklebust har også dette året stått bak dette arbeidet.

NY BYGDEBOK. Sola Kommune har nå bestemt at det skal utgis en ny bygdebok om Sola's historie fra 1930-1965. Ådne Mæland, Tor Erik Hansen og Atle Skarstein fra Sola Historielag er med i bygdebok komiteen. I arbeidsgruppen for å organisere intervjuer er Ådne Mæland, Atle Skarstein, Birger Lindanger og Brit Hansen med. Historikeren Birger Lindanger er engasjert av kommunen til å skrive boken. Flere av lagets medlemmer er engasjert til å ta intervju av Solabuer fra denne perioden. Arbeidet er kommet veldig godt i gang.

ARTIKKEL SERIE OM "DET ELDSTE SOLA". Lagets leder Tor Erik Hansen har sammen med Atle Skarstein gjennom hele året hatt en artikkel serie i Sola Bladet om "Sola's eldste historie". De har skrevet om steinalderen (5 artikler), bronsealderen (11 artikler) og jernalderen (12 artikler). I tillegg er det ved utgangen av året skrevet 15 artikler om vikingtid. Artikkel serien fortsetter inn i dette året. Serien er veldig godt mottatt av folk i Sola.

KULTURMINNEVERN PLANEN. Til høringsnotatet om Kulturminnevernplan 2006-2010 har vi gitt flere innspill til kommunen. Vår målsetning har vært:

- Sikring, bevaring og skjøtsel av kulturminner
- Opplysning og formidling om kulturminnene

Kulturminnene strekker seg fra steinalder, bronsealder til krigsminnesmerker. Kommunens egne forslag har vært (og som vi støtter):

- Tilrettelegging og skjøtsel ved Tjorakorsene
- Parkeringsforhold knyttet til Rægehaugane
- Utvidelse av parkeringsplass ved Sola Ruinkyrkje
- Registrering av krigsminnesmerker

Våre forslag er:

- Skilting og rydding ved Gåsehelleren på Tananger
- Gjenoppbygging av Sothaug på Jåsund
- Merking av runestein på Helland
- Tilbakeføring av runestein fra Tjora, fra Bergen Museum
- Tilbakeføring av runestein fra Skadberg, fra AmS
- Fredning og skilting av trekantet steinsetning på Hagaøya
- Gjenoppbygging av Domsteinene
- Merking og sikring av adkomst til Bergjet bygdeborg på Haga
- Merking og for noen tilfeller sikring av adkomst til noen av nauttuftene i Sola.
- Fredning, skilting og adkomst til "Pansermuren" på Dysjaland
- Fredning, skilting og adkomst til "den norske bunkersen på Ræge"
- Fredning og skilting av Russerhytta på Ølberg
- Fredes, merkes og sikres adkomst til Tormodsvarden trigonometrisk struktur

KONKLUSJON. Sola Historielag har også i 2006 hatt et meget aktivt år og har tydelig markert seg i kommunen.

For styret i Sola Historielag
Tor Erik Hansen
leder

Innkomne forslag:

Fra styret:

- **Forslag 1: Årskontigenten for 20067 :**
 - **Foreslår at vi beholder samme som før kr. 150,- hvorav kr. 50 til RHÆ og kr. 100,- hvis de er medlemmer av et annet lag.**

Fra Arne Helvig:

Sola, 5. februar 2007

Sola Historielag
v/ Tor Erik Hansen

Forslag til årsmøtet 2007:

Sola Historielag, sammen med Rogaland Historie- og Attesogelag, henvender seg til Almanakkforlaget, Universitetet i Oslo, med anmodning om at 9. oktober blir markert i almanakker og kalendere som "Leiv Eirikssons dag."

Dagen ble valgt av president Lyndon B. Johnson fordi det var datoen for Restauration's ankomst til New York med norske emigranter. Avreisen fra Stavanger hadde funnet sted på USA's frihetsdag 4. juli 1825. En tilfeldighet eller genialt PR-stunt ?

Dagen markeres i USA, Canada, Grønland og Island. Den bør være en merkedag i Norge også.

Arne Helvik

Sola Historielag
Rådhusvegen 22
4050 Sola
Tlf. 51 65 02 06 Mob. 930 14781
E-post e-lsande@online.no

Kopi

31. januar 2000

Skolesjef Gunvar Sværen
Sola rådhus
4097 Sola

LEIV ERIKSONS DAG 9. OKTOBER.

Vinland/Nord-Amerika ble oppdaget av Leiv Erikson for tusen år siden. USA's tidligere president Lyndon B. Johnson og kongressen valgte 9. oktober til minnedag. Tusenårsjubileet vil sjølsagt bli spesielt markert. Hillary Clinton vil bl. a. åpne en stor utstilling i det naturhistoriske museum i Washington D.C. Den har fått navnet "Vikingene – den nord-atlantiske saga" og skal vises i flere større byer i USA og Canada.

Der er spesielt interessant for oss nordmenn at USA valgte 9. oktober til Leiv Eriksons dag. Sluppen "Restauration" ankom New York 9. oktober 1825 med 53 emigranter her fra distriktet. Valget av dato og navnet på jubileumsutstillingen er derfor ikke tilfeldig.

Som kjent kom Leiv Eriksons far, Eirik Raude, fra Jæren. Ettersom det neppe var skipstømmer verken på Island eller Grønland, er det overveiende sannsynlig at de benyttet skip som var bygget her i regionen på sine oppdagelsesferder. (Den første kirken på Island ble bygget av norsk tømmer). At Leiv Erikson var på "handelsreise" til Norge i 999 styrker antagelsen.

Sola Historielag mener det er all grunn til å minnes våre forfedres dristige reiser som fikk så stor historisk betydning for hele Europa og senere Amerika. Vi har derfor henvendt oss til Sola kommune med anmodning om at 9. oktober blir flagg- og minnedag også på Sola. Håpet er at flere kommuner vil følge eksemplet.

Sola formannskap har gitt positivt svar og vedtatt at det skal flagges fra flaggborgen ved Sola rådhus 9. oktober, Leiv Eriksons dag.

Vi vil henstille til alle skolene i Sola om å gjøre det samme. Kanskje lærerne har anledning den dagen til å gi elevene en kort innføring i dette spesielle avsnittet i historien? Aller best vil det være om skoleverket kan utarbeide et lite temahefte som kan benyttes i årene framover.

Sola Historielag håper på en positiv respons og høre gjerne ifra dem.

Vennlig hilsen

Erik L. Sande

Årsregnskap 2006

SOLA HISTORIELAG

Regnskap 2006

Inntekter	2006	2005
Matsalg	6928,50	6328,-
Salg av pins	1250,-	0,-
Beste innslag 17.mai	1000,-	1000,-
Medlemspenger	14150,-	14350,-
Momsrefusjon	818,88	132,20
Renter brukskonto	10,-	16,-
Sum inntekt	24157,38	21826,-
I banken	14156,86	11214,66
	<u>38314,24</u>	<u>33040,86</u>
<u>Utgifter</u>		
Matkjøp	4713,50	4302,-
Bestikk	219,-	353,-
Seminar, årsmøte	800,-	200,-
Bokkjøp	995,-	0,-
Abonnement (Heimen)	230,-	450,-
Kontingent Landslaget for lokalhistorie	600,-	500,-
" Sola folkeakademi	200,-	200,-
Konvolutter m.m.	293,50	328,50
Giroblanketter	300,-	625,-
Bankgebyr	46,-	156,-
Porto	2617,-	4296,-
Medlemsavgift Rogaland Historielag	5000,-	4250,-
Gaver til foredragsholdere	1225,50	625,-
Filmlerret	0,-	1419,50
Kjøp av pins	4271,-	0,-
Overført til høgrentekonto	10000,-	819,-
Diverse utgifter	179,-	360,-
Sum utgifter	31689,50	18884,-
I banken 31/12	6624,74	14156,86
	<u>38314,24</u>	<u>33040,86</u>
Inntekter 2006	24157,38	
Utgifter "	31689,50	
- overført høgrentekonto	10000,-	21689,50
Overskot driftskonto		2467,88
+ rente på høgrentekonto		1746,-
Driftsoverskot		<u>4213,88</u>
Høgrentekonto pr 31/12-06	82661,33	
Brukskonto "	6624,74	
	<u>89286,07</u>	
Høgrentekonto pr 1/1-06	70915,33	
Brukskonto "	14156,86	85072,19
Overskot / kapitalendring		<u>4213,88</u>

Kare Myklebust

Revidert

8/1-2007

Arvid Rignberg

Vedlegg

Møte referat

2006

Møte nr. 1

Torsdag 23.februar kl 19:00 Sted: Sola Sjukeheim

Nye oppdagelser om slaget i Hafrsfjord

Prof. Torgrim Titlestad som tidligere har engasjert seg sterkt for å få fram Erling Skjalgsson har i det siste sett nærmere på slaget i Hafrsfjord. Han mener at mye av den forståelsen av hvem som var fiende og hvem som var venn som vi har lært tidligere, er feil. Med sitt vanlige overbevisende engasjement vil han gi oss sitt nye syn på dette i foredraget sitt.

REFERAT FRA: MEDLEMSMØTE NR.1-06

Start: kl.19:00 Til stede: 32

Referat møte nr.1/06:

Torgrim Titlestad snakket i kveld om nye oppdagelser omkring slaget i Hafrsfjord. Han startet med å fortelle om det gode samarbeidet med Tor Erik og Atle Skarstein som startet for ca. 3 år siden. Selv hadde han hatt gode lærere som vekte hans interesse for vikingtiden i ung alder og en naturlig del av dette om "Slaget i Hafrsfjord". Han ville i dette foredraget kom inn på nye momenter hvorfor det var et slag i Hafrsfjord og hva som førte til slaget og rikssamlingen.

Slaget stod omkring år 872, selv om det tidligere var en teori at det var så sent som år 900. Dette er nå avvist ut fra kronologien Olafia Einarsdottir kom med for 40 år siden, så vi er tilbake til ca. år 872.

Selve tanken om rikssamling og opptakten startet med far til Harald Hårfagre, Halvdan Svarte. Han kom med tanken om et Normannaland eller Norge. Han fikk et småkongedømme i Sogn ved giftermål og inntok også Opplandene og deler av Østlandet. Han døde i år 863 da Harald var 10 år gammel. Ved hjelp av gode rådgivere og beskyttere vokste Harald opp og farens idé om et norsk rike utviklet seg. Han startet med å lage allianser i Trøndelag og flyttet seg så nedover kysten. Til slutt kom han til sjøfestningen Hafrsfjord hvor han sannsynligvis via giftermål fikk Hordakåre ætta på sin side. Dette kan

vi se av det nære samarbeidet mellom denne slekten og Harald senere. Erling Skjalgsson stammer fra denne ætten.

Det var viktig å sikre seg Hafrsfjord, da den plasseringsmessig langs kysten var et viktig forsvarsverk, noe alle nausttuftene langs Hafrsfjord indikerer. Denne delen av Norge ligger også strategisk til når det gjaldt sjøtrafikken fra Irland til Danmark eller Sør-Norge som var under dansk kontroll.

Haralds allianse bygging gikk ikke uaktet hen og hans motstandere likte dette ikke. Disse motstanderne var småkonger i Sør-Norge, Daner, forviste norske vikinger eller irske vikinger. Disse begynte å samle en stor hær. Harald fikk høre om dette da han satt i Trøndelag og samlet hæren langs kysten og seilte til Hafrsfjord før fienden. At han seilte først inn i Hafrsfjord står klart og tydelig i sagaen, som igjen indikerer allianser med høvdingene i dette området.

Fienden samlet seg først i vest for så å bli samlet på Sørlandet før de seilte til og inn i Hafrsfjord. En av de som var med var den norske viking kongen Olav Kvite (i allianse med danene), noe som en kan lese i irske analer, en slags saga. I dette dokumentet som er lite brukt av historikere i Norge står det om denne Olav (Amlaib) som har en far i Norge som heter Gudrød (Gofraid). Dette stemmer med en kong Gudrød i Agder.

Totalt sett har Torgrim regnet ut, da basert på forskjellige metoder at det kunne være 171 skip på Harald's side mot 200 på motstanderens side som totalt gir 9000 mann i slaget. Så hvorfor gikk de inn i Hafrsfjord, var de idioter. Nei det var de nok ikke, her var det snakk om makt og ære.

Torgrim fortalte som vanlig med stor innlevelse og engasjement. For de fleste var denne framstillingen av slaget i Hafrsfjord hel ny og svært forskjellig fra det de hadde lært tidligere.

Møte nr. 2

Tid: Torsdag 23.mars kl 19:00

Sted: Sola Sjukeheim

Skulen for alle

"Skulen for alle. Glimt frå ei suksessrik historie med mang ei strid på vegen mot det moderne samfunnet" har kveldens foredragsholder Bård Harboe kalt kveldens foredrag.

Bård Harboe er fra Forsand, men har bodd i Sola siden 1976. Han har drevet med utdanning av lærere på Stavanger Lærerhøgskole og ellers vært ansatt på Sola Videregående skole. Skole og skolespørsmål er alltid aktuelt, men vi trenger også å bli minnet om den historiske utviklingen i den norske skolen fram til i dag.

.

REFERAT FRA: MEDLEMSMØTE NR.2-06

Tid: kl: 19:00

Til stede: 29

Kveldens foredragsholder Bård Harboe fortalte om skolens historie. Han hadde jobbet på flere skoler blant annet Lærerhøgskolen i Stavanger og de siste 13 årene på Sola Videregående skole. Tittelen til foredraget var "Skulen for alle". Dette var nemlig ikke tilfellet fra starten av. Den første landskoleloven stammer fra 1739 "Loven om allmueskolen". Skolen for småkårsfolket. Den ble startet av pietistene og ble holdt for at folk skulle lære å lese de "oppbyggende skriftene". Det var viktig å lære katekismen utenat. Den neste lovreformen kom i 1827 og laget et mer organisert system. Det var to typer, fastskole og omgangskole. I 1860 kom en større reform og loven var basert på et privat forslag fra rektor Hartvig Nissen og førte til større likhet over hele landet, med et sentralt overoppsyn av en skoledirektør. Nissen var medlem av "Selskapet for folkeopplysningens fremme". Leseboka var mye basert på historie, geografi, naturfag og "velstandslære". Det ble mye strid om denne boka fordi den inneholdt Norrøn mytologi og det ville ikke kristenfolket ha noe av.

Sola's første skole skal ha vært på Utsola og ble startet i 1851. Han viste så noen gamle skolebilder av Tananger skole og Røyneberg skole, som vekket diskusjon i salen. I

1889 kom folkeskolelovene for by og land. Denne loven skapte også mye strid for det var en forskjellsbehandling mellom de. For det var bare de i byene som kunne ta universitets utdanning. Loven ble endret noe via et enkelt ”statsbudsjett vedtak” i 1920, men det var fremdeles forskjell. De i byene fikk mer en dobbelt så mye skoleundervisning som de på landet. Det ble allikevel innført pliktig syvårig skolegang for alle. De på landet kunne nå bli studenter ved å gå over i Middelskolen. Men dette løste fremdeles ikke forskjellene helt. Fordi noen skolevalg skapte en slags tapergruppe. I 1936 kom en ny ordning med framhaldskole, realskole og gymnas. Land og by ble mer likestilt. Nå kunne en gå på landsgymnas og siden studere. Dette hadde både foredragsholderen og Torvald Sande hadde gjort. Det var fremdeles skille for de som bare tok realskolen, de ble kalt ”tredje-rasken” fordi de ikke gikk videre på gymnas. Erik L. var en av dem. Endelig etter skolereformen i 1969/74, da vi fikk den ni-årige skolen, ble det en skole for alle. By og land fikk like muligheter.

Men det var ikke bare skolesystemet i seg selv som var et stridstema. Selv de pedagogiske metodene ble det strid av gjennom hele 1900-tallet. Skulle en ”lede” eller la eleven ”vokse selv”. Spørsmål om å bygge på tradisjonen eller ha flere reformer skapte diskusjoner. Harboe fikk også spørsmål fra salen om disiplinen i dagens skole, et annen debatttema. Skulle lærerne ha streng ”disiplin” eller la eleven bestemme selv! Skulle læreren sette krav eller gi etter!

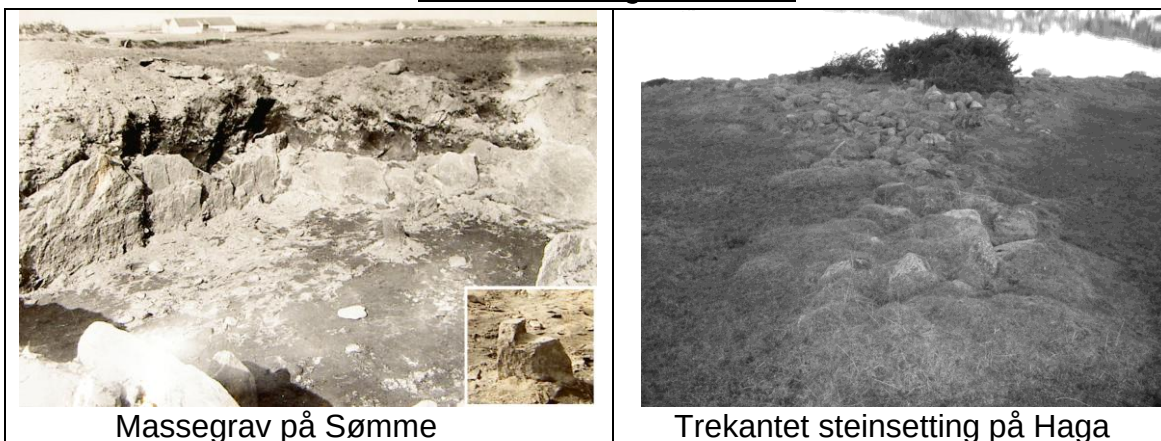
Harboe hadde gjort et grundig forarbeid før dette foredraget og fortalte det med innlevelse og spettet på med mange historier.

Møte nr. 3

Tid: Torsdag 21.september kl 19:00

Sted: Sola Sjukeheim

Sola's unike historie

Massegrav på Sømme

Trekantet steinsetting på Haga

Gjennom serien "Det eldste Sola" har Tor Erik Hansen og Atle Skarsten gravd seg bokstavlig ned i Sola's unike historie. Sola's eldste historie forteller nemlig om at kommunen vi bor i, hadde tidlig bosetning og de hadde tett kontakt med verden utenfor. På alle gårdene i kommunen er det funnet fornminner og det er ikke nødvendigvis de sentrale gårdene i dag som var det før i tiden. På høstens første møte tok Tor Erik for seg noe av det helt spesielle de har funnet i arbeidet med artikkel serien.

.

REFERAT FRA: MEDLEMSMØTE NR.3-06

Tid: kl: 19:00

Til stede: 35

Lagets leder var selv foredragsholder denne kvelden og skulle fortalte fra artikkel serien i Solabladet kalt "Sola's unike historie."

Sola er en spennende historisk kommune, men i perioden fra ca. 1100 til 1937 hadde Sola en relativt lite spennende historie:

- I over 800 år fra ca. år 1100- 1937 var Sola er en vanlig landbrukskommune med litt fiske
- I 29 år fra 1937-1966 var Sola en landbrukskommune med landets største flyplass
- I de siste 40 år fra 1966-2006 har Sola vært en av landets viktigste oljerelaterte kommuner og et viktig transport knutepunkt

Temaet for kvelden var ikke den perioden, men den spennende tiden før dette. For å ta noen punkter om denne tiden:

- For 8500 år siden, finner vi den første Solabuen like ovenfor Sola stranden

- For 3500 år siden, en ung kvinne blir begravd på Rege
- For 2000 år siden, de første husene blir bygd på Utsola
- For 1500 år siden, Sola er sentrum for viktig handel og marinemakt med store skip
- For 1000 år siden, Sola et maktsentrum i vikingtid

Steinalderen er perioden fra for ca. 10 000 år siden fram til 1800 f. Kr. Navnet på perioden kommer av hvilket materiale de brukte til redskap, her nemlig stein. Da isen trakk seg tilbake bosatte de første folkene seg helt ute ved kysten. De levde av jakt og fiske. For å finne hvor de bodde må vi et stykke fra dagens havnivå da landet har hevet seg 15-20 meter siden den tiden. Dette gjorde at områder som for eksempel dagens flyplass, samt deler av Kolnes stod under vann. Det finnes flere spor av boplasser etter steinalder mennesker. For det meste bodde de under hellere eller i telt. Hellere har vi for eksempel på Meling, Tjora, Rott, Røyneberg og Skadberg. Det er funnet rester av fiskeredskap og steinøkser på disse plassene. Faktisk er den eldste boplassen på Nord Jæren på Sola, rett nedenfor ruinkyrkja. Den er gravd ut og datert til å være 8500 år gammel og vi kan kalle det den eldste Solabuen. Men det er ikke den eldste boplassen i Rogaland, den er funnet på Galta på Rennesøy og datert til å være ca. 10 000 år gammel. Grunnen til at vi ikke finner eldre boplasser er at for 8100 år siden ble hele den ytre kysten rammet av en tsunami med bølger på 20 meter som feide vekk alt liv. Dette vet en fra funn som ble gjort da de skulle bygge ut Ormen Lange feltet.

Den første daterte bruk av ard (plog) i Norge har vi også i Sola. De ble funnet da de skulle lage den nye vegen til flyplassterminalen, rett ved dagens redningssentral. De er 4500 år gamle. Steinalderen hadde nok også sine livs-kriser da det er funnet en massegrav på Sømme hvor syv personer er blitt halshugget. Den er datert til ca. 1800 f. Kr.

Steinalderen ble etterfulgt av bronsealderen som er blitt gitt navnet fra metallet bronse. Bronse finnes ikke naturlig i naturen da det er en legering skapt av mennesket. Bronsen består av 90% kopper og 10% tinn. Tinnets gjør kopperet hard og danner bronse. Den ferdige bronsen kom fra sør og øst Europa. De aller rikeste og viktigste funnene fra bronsealderen i Norge er funnet i Sola og Madla. Det rikeste funnet er fra Regehaugen med smykker som pyntet en ung pikes grav. I tillegg til dette er de to bronselurene fra Revheim de viktigste fra bronsealderen. Av mønsteret på disse funnene er det helt tydelig at det har vært nær kontakt mellom vårt distrikt og Danmark da det er det samme mønsteret som på funn vi i dag kan se på Nationalmuseet i København. Hvordan de transporterte bronsen fra Danmark hit vet vi ikke, men kanskje det var fønikerne som kom fra middelhavet som fraktet det. Føniskernes skip ligner svært på de som er risset inn på fjell rundt i distriktet. I Sola er det helleristninger på Haga og Sola(i dag på AmS), Garshaug på Ølberg, Kråkhaug på Helland og Valhaug på Dysjaland. Det på Dysjaland er det eneste her i distriktet uten skipsristninger. (et nytt helleristningsfelt er nå vist oss på Vigdel). Selv om de hadde bronse så ble nok ikke dette brukt til redskap, til det var det for mykt. Metallet ble mest brukt til smykker og pynt. En annen ting som særpreger bronsealderen er de store gravhaugene. Vi finner flere slike rundt i kommunen i dag på Jåsund (Sothaug), Sola (Stor og Lille Melhaug) og på Rege. Flere flotte funn er gjort i disse haugene. Fra opptellinger til konservator Tor Helliesen i 1901 var de fleste store gravhaugene plassert rundt dagens flyplassområde. Alle plassert høyt oppe for å markere makt. De gårdene med flest store gravhauger er Østre Stangeland og Skadberg. Det som karakteriserer bronsealderen er at de bodde i et mildt klima, de levde av fiske og jakt. De hadde så vidt begynt med jordbruk og de bodde nær sjøen, ved vann eller elver. Ingen rester av hus er funnet i Sola, men de har nok bodd i hus slik de som er rekonstruert på Landa i Forsand og de hadde fremdeles redskaper av flint. Bronsealderen varte fra 1800-500 f.Kr.

På slutten av bronsealderen, ble det slutt på all import av bronse, men et annet metall skulle få innpass. Det var jernet og det skulle skape den første revolusjonen for samfunnet. Jernet ble utvinnet fra myrmalm og kunne brukes til redskap. Faktisk gjorde dette at en kunne

skjære korn, pløye og vende jorda, samt at jakt og fiskeredskaper ble mer effektive. I jernalderen begynte det vi ser av dagens kulturlandskap å ta form. Bøndene ble mer bofaste (ordet bonde stammer fra denne tiden (boende) og gjerder ble bygget (ordet gård kommer av gjerde). Rester av et gårdstun fra jernalderen finner vi på grensen mellom Sande og Skadberg. I området rundt Sola Ruinkyrkje er det gjort flere funn fra jernalderen. De eldste stolpehullene til hus er funnet ved den nye kirkegården og stammer fra ca. 200 f.Kr til 100 e.Kr. Faktisk kan det dokumenteres at det har vært aktivitet i dette området kontinuerlig fra år null til år tusen.

Gravhauger er også et typisk fenomen fra jernalderen, men de er ofte mindre enn de fra bronsealderen. Totalt sett er det registrert over 500 gravhauger i Sola, så å si alle gårder i Sola har hatt en gravhaug. Samfunnet som utviklet seg fra ca. 500 e.Kr. satte et sterkt preg på hvordan Sola ser ut i dag. I Sola har vi mange registrerte bautasteiner og runesteiner, noe som også er typiske jernalder symboler. Det finnes flere helt spesielle funn som en bronsekjel fra Tjelta med jernkant samt glasshorn fra Skadberg og Østre Stangeland. Alle disse er unike i Norsk og nordisk sammenheng. Noe som er helt spesielt for Sola er antallet nausttuffer fra jernalderen. Ingen andre plasser i Nord-Europa finnes en slik tetthet av nausttuffer som her. Hvorfor vet vi ikke, men det tyder på høy maritim aktivitet. Kanskje Hafrsfjord har vært en marinebase som Jomsborg, nevnt i Jomsvikingsagaen. Andre spesiell ting fra jernalderen er steinsirkelen i Ølbergskogen, trekantede steinsettinger, fallossymbol og bygdeborger. Jernalderen regnes i Norge 500 f. Kr. til – ca 800 e.Kr. da vikingtiden startet.

Som en konklusjon kan vi si at Sola har flere tusen år vært et mektig og viktig sted i vårt samfunn. Etter foredraget hvor de fleste nok var enige om at de hadde lært mye nytt om Sola og stedets historie.

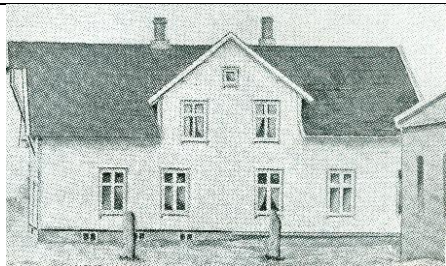
Etterpå var det pause med drøs. Spørsmål ble stilt om bl.a. hva var forskjellen på et naust og en stø. Leder prøvde å forklare dette, men det ble tydeligvis ikke helt klart. Støa er opptrekket, men pga landhevingen har naustene vært flyttet nedover langs støa gjennom tidene, så svaret er ikke helt enkelt. Leder fortalte så om at fylket nå var i gang med en plan for hvordan en skulle rekonstruere Domsteinene

Møte nr. 4

Tid: Torsdag 19.oktober kl 19:00

Sted: Sola Sjukeheim

Sola Handelslag 100år

Haalands Forbrugsforening 1908

Sola Handelslag 1955

En hjørnesteinsbedrift i Sola sentrum, nemlig Sola Handelslag som de fleste av oss vil si, (i dag sier folk MEGA på Sola) har passert en milepæl. I fjor ble denne gamle ærverdige bedriften 100 år. Vi hadde fått Magne A. Roth som har skrevet heftet som ble gitt ut i anledning jubileet til å mimre litt om dette. For alle oss som har trødd barnsbein eller voksne bein i Solakrossen kan dette bli en riktig god kveld til å friske opp gamle minner

REFERAT FRA: MEDLEMSMØTE NR.4-06

Tid: kl: 19:00

Til stede: 35

Kveldens foredragsholder Magne Rott fortalte om Sola Handelslags gjennom 100 år. Han hadde vært forfatter for et hefte i anledningen 100 års jubileet. Det ble nok ingen bok ut av det, men som i god gammel tradisjon kom det ut et hefte ved hvert 25-års jubileum.

Han startet med en prosa fortelling han hadde brukt på selve dagen da den ble feiret. Den gikk for fort for sekretæren til å kunne referere til her.

Selve arbeidet med heftet var basert mye på styreprotokoller. Sola Handelslaget eller Håland Forbrugsforening ble plassert i Solakrossen av helt praktiske grunner. Det var her bøndene skulle levere melk til meieriet og samtidig så handlet de det lille de trengte. Derfor var det en svært fleksibel åpningstid i begynnelsen, fra kl. 7 om morgenen til langt på kveld. Men denne lange åpningstiden sleit på de som jobbet der og derfor ble det i 1915 anmodet om å innføre åpningstider, så derfor ble de justert til kl. 20 på hverdager og kl. 19 på lørdager. I 1937 var åpningstiden fra kl. 08 til 18:30 utenom jul, påske og pinseften da de stengte kl 16. Deretter ble det stadig kortere og kortere arbeidstid og i 1976 var den korteste åpningstida i historien fra kl.9 til 16:30 og kl. 12 på lørdag. For femten år siden begynte de med åpningstider nokså like de i dag.

Omsetningen var i 1908 ikke mer enn kr. 35 500,- i den tids kroneverdi. I dag er omsetningen steget til over 100 mill. kr. Utenom i året 1988 har omsetningen økt hvert år.

Siden det var smått med kontanter hos bøndene de første årene så måtte de ofte handle på krita. De fikk betaling for melka på den ene siden for å betale gjelda på den andre. Det sleit hardt på bøndene, men også på handelslaget som har slitt med denne gjelda helt fram til nyere tid. Faktisk så sent som i 1982 var gjelda ca. 8,6% av omsetningen, hele 4,5 mill. kr mot en omsetning på 52 mill.kr. Dette snur etter at det ble brukt forliksråd og advokathjelp. Handelslaget har jo også hele tiden betalt ”utbytte” som har vært oppe i 7%. Sola Handelslag har i dag ca. 7000 medlemmer mot ca. 6000 husstander i kommunen som betyr at folk fra andre kommuner også er medlemmer.

Å lage filialer andre steder i kommunen har hele tiden vært et styretema. I 1927 søkte folk fra Rott og Tananger om filial i Tananger og på 50-tallet var det forespørsel fra Sørabygda. Den eneste filialen som ble realisert var den på Sørnes som startet i 1964. Prix butikken på Skadberg kan også kalles filial, men den gikk ikke særlig godt og var kun i drift i 5 år. Selve hovedbutikken ble ombygd flere ganger. Den første ble tatt i bruk i 1908 og stadige utvidelser og nybygg har kommet. Ingenting ser ut som det gjorde før, men plassen den ligger på er omtrent den samme.

Sola Handelslag har vært en bedrift i stor utvikling og med store forandringer. Fra brødbilen som var der i 40 år og sluttet i 1978. Om bakeriet som var der til 1967 og om egghentinga som startet i 1952 og sluttet i 1963. Vareutvalget skiftet fra landbruksprodukter til mer matvarer i dag. Et tema som var styre sak i gjennom mange år var ølsalg. Her var stort engasjement og mange meninger i mot, men som de til slutt måtte gi etter for.

Handelslaget er basert på medlemskap. I de tidligere årene var det svært mange som gikk på årsmøtet, mot i dag hvor det er nesten ingen, dessverre.

Sola Handelslag har vært en hjørnesteinsbedrift sentralt i Sola. Magne Rott avsluttet at han i heftet nok kunne tatt med mye mer, men det var det ikke plass til.

Det var tid for pause og drøs og denne gangen med ekstra kaker for samme prisen som vanlig.

Leder viste gamle bilder fra Krossen og det ble en del kommentarer rundt dem og om de forskjellige bestyrerne. Rolf Soma fortalte historien om faren som hadde gjemt ei tønne med bensin for tyskerne og som nevnte dette for bestyrer Lars Håland etter krigen, som straks sendte regning på ubetalt pant.

Møte nr. 5

Tid: Torsdag 23.november kl 19:00

Sted: Sola Sjukeheim

Johan Falkberget og Røros

Denne gangen hadde vi har fått Trond Rødland til å kåsere om Røros og Johan Falkberget.

I år er det 127 år siden Johan Falkberget ble født, men forfatteren er fortsatt like aktuell: Bøkene blir lest, teater blir framført og filmer vist, som for eksempel "Den fjerde nattevakt", "An-Magritt" og "Bør Børson jr.". Vi ser fram til et spennende foredrag. Trond Rødland har tidligere besøkt oss og holdt et fascinerende foredrag om den gamle leseboka til Nordahl Rolfsen.

REFERAT FRA: MEDLEMSMØTE NR.5-06

Tid: kl: 19:00

Til stede: 33

Kveldens foredragsholder Trond Rødland snakket om Røros og Falkberget. Han var selv overrasket av at så mange var kommet for å høre på. Rødland startet med å myke opp litt ved å fortelle historien om han Peder som hadde fått sykkelstjålet. På vegen til lensmannen møtte han presten som mente at dette burde de heller finne ut om i kirken på søndag med å lese opp de ti bud blant annet det syvende, du skal ikke stjele. Jo da, de så gjorde, men da de kom til sjette budet, du skal ikke drive hor, forsvant Peder. Presten forstod ingen ting så da han møtte Peder senere spurte han om dette. Jo da, sa Peder, da du kom til det sjette budet husket jeg hvor jeg hadde satt sykkelstjålet.

Så foredraget. Røros var på slutten av 1800-tallet en viktig gruveby, hvor de tok ut store mengder kopper. For å få ut kopperet måtte en ta ut enda større mengder kopperkis som var grunnlaget for kopperet. Dette kopperet måtte de smelte ut og for å gjøre det trengte de trekull. Vi vet mye om livet på Røros i og rundt gruvedriften nettopp takket være forfatteren, Johan Falkberget. Født i 1879 og gruvearbeider i 27 år. Han hadde bare folkeskolen, men har skrevet mange bøker. De mest kjente er: Den fjerde nattevakt, Nattens brød, Ann Margrit (som det også er laget film av) samt komedien Bør Børson jr. Rødland startet så en innlevelsesrik fortelling Ann Margrit og hennes skjebne på Røros. Moren Ane ble voldtatt av Ola soldat som gikk fri, mens Ane fikk straff. For moren var dette en stor skam og hun tok sitt eget liv. Ann Margrit vokste opp hos bestefaren som de

kalte Kjempen. Han slet hele livet med samvittigheten av at han tidligere hadde blitt tatt som hestetjuv, noe han trodde ingen viste på Røros. Så var ikke tilfellet, men ingen sa noe. Kjempen lærte Ann Margrit å kjøre hestespann samt lese og skrive. Hun begynte i gruen med å kjøre hest og kjerre med trekull. Det var en hard jobb og kun utført da det var vinter med tele og is. Som selvsagt var en sur og kald jobb. I dette mannfolk miljøet lærte hun å ta igjen med stort kjeftbruk. Hun laget seg derfor et tøft skall, men var myk inn i. Hun fikk senere jobb hos tyskerne i smeltehytta med å føre regnskap siden hun kunne regne og skrive. Ann Margrit fikk etter hvert et mye bedre ry og hun var blant annet med på å hindre at ei kullmine brant opp. Hun begynte å lære unge til å lese og skrive. Hun hjalp folk til å ordne opp i gjelda si og tok arbeidsgiverne i å jukse med utbetalingene til de som ikke kunne regne. En gang reiste hun helt til Trondheim for at folkene skulle få seg mat og lønn som de fortjente.

En spennende fortelling som Rødland tok helt uten manuskript. Vi fikk alle lyst til å lete etter Falkberget i hyllene hjemme. Han anbefalte selv at vi skulle lese Den fjerde nattevakt. Rødland fortsatte med en tenkt vandring rundt i gruvebyen Røros, med sin lange gate som var smalest øverst for at den skulle virke lengre. De gamle bygningene som funksjonærene bodde i. Om kirka hvor portrettet av alle gruve direktørene enda henger og med han som var dårligst likt hengt opp bak altertavla. Rødland fortsatte videre og vi følte vi svedde rundt i byen som alle nå fikk ønske om å besøke. Han må være den beste reklamen for byen en kan få. Imponerende.

Etter pausen var det dårlig med spørsmål så det syntes som om folk var fornøyde.

Leder fortalte etter dette om forslaget fra fylkeskommunen om rekonstruksjonen av Domsteinene. Videre fortalte han om Tjorasteinen, en runestein. Han hadde sett steinen på lageret i Bergen Museum og at vi kunne tenke oss å få den tilbake til kommunen. Steinen var fra år 1150 – 1200 og var brukt som gravhelle. Dette er da mye tidligere en første gang kirken er nevnt i 1297. Steinen ankom museet i 1866. Teksten er om Bjørn Ulvgeirson sin sjelemessedag (dødsdag). Navnet Ulvgeir er meget sjelden i Norge og mest sannsynlig svensk eller dansk.

Møte nr. 6 **JULEMØTE I SOLA HISTORIELAG**

Tid: Torsdag 14.desember kl 19:00

Sted: Sola Sjukeheim

Mitt Amerika.

Den unge Erik på sitt mors fang

Erik foran sitt fødested i Twin Falls Idaho

Vår alles kjære Erik L. Sande skal denne kvelden ta oss med tilbake til sine røtter i Twin Falls, Idaho. Han vil med mimre om sin tid i Statene. Fra de tidligste minnene sine, videre minner fra femtitallet og til slutt til det aller siste besøket med sønnen Mikal.

REFERAT FRA: MEDLEMSMØTE NR.6-06

Tid: kl: 19:00

Til stede: 36

Denne gangen ble møtet åpnet av sekretæren. Grunnen var at leder var i England og nestleder skulle til "Amerika". Hun opplyste først om at nå hadde laget gått til innkjøp av et sett av Vestlandets historie som medlemmene kun få se framme. Denne kvelden var det stort program, først med Erik L. som skulle fortelle om "Sitt Amerika". Så var det julegrøt og deretter tippeleken i pausen. Noen ivrige hadde allerede tjuvstartet på konkurransen. For at alle skulle få den rette julefølelsen startet vi med å synge "Glade Jul". Erik L. spilte trekkspill til.

For at Erik L. skulle få den rette Amerika følelsen, hadde han tatt på seg cowboyklær. Stetson hatten var også med, men den hadde noen mus spist litt på. Amerika historien startet med at onkelen til far til Erik L., Anton Martinus Sande reiste til Amerika i 1890. Han begynte i 1897 med å selge kraftfôr og is. Senere reiste far til Erik med to brødre over. De bodde i den første perioden i ei hytte med kun et rom. Bestemor og bestefar på mor siden til Erik var også emigrert til USA. De var fra Ullvik i Hardanger og ble foreldre til Eriks mor, Mabel.

Erik L.'s Amerika historie omhandler tre perioder. Fra da han ble født og de første årene. Årene på femtitallet da han var i luftforsvaret. Og det siste årets besøk i Amerika. Han ble født i Twin Falls, Idaho midt inne i landet. Fødselen skjedde i huset til noen gode venner av foreldrene som var fra Risa på Nærbø. Navnet Erik, fikk han fra bestefaren. Det andre fornavnet Lawrence, fikk han fra en onkel som druknet i Yellowstone River, bare 18 år gammel.

Andre perioden sin i Amerika startet Erik L. for over 50 år siden. Han hadde funnet ut at siden han var født i Amerika så kunne han få amerikansk pass og verve seg i militæret. Problemet var at han ikke hadde noen god identifikasjon utenom et barnebilde sammen med mora. Men ambassaden godkjente det, da de synes tydelig at han lignet på mora. Etter potet opptaking på Sola, bar det med fly til USA. Så bar det videre med Greyhound buss til Chicago hvor han ble møtt av sønnen til Selma Knudsen fra Risa, som han synes hadde en fantastisk bil. Følelsen da han kom fram til bestemora kan ikke beskrives. Dette var stedet han var født, som han alltid hadde innbilt seg var paradiset. Men stedet var bare et lite sted midt ute på prærien. Som ekte cowboy måtte jo Erik få lære seg å skyte som alle på hans alder kunne. Erik bodde 4 måneder hos sin onkel Per, i Twin Falls og arbeidet på "Plantå". Så meldte Erik seg til militærtjeneste og måtte tjenestegjøre hele 4 år. Han holdt på å få "fyken" av Ine da hun fikk høre det, men det gikk over. I militæret lærte han at negrer også var som andre folk, da han delte køyseng med en. Han gikk 14 måneder på fotografiskole i Denver og da var han ferdig utdannet fotograf. Erik giftet seg med Ine "thereover" på basen. Å være gift var nødvendig for være med der han ville bli stasjonert. Men da de skulle gifte seg hadde de ikke ordnet forlovere. De ordnet dette kjapt med at den største Ford forhandleren i byen, Omera, fulgte Ine oppover gulvet. Det var salgssjefen og kona hans som var forlovere. De har ikke sett dem siden.

Etter militærutdannelsen bar det til Frankrike for å tjenestegjøre på en flyplass ca. 80 km fra Paris. Han tjenestegjorde på fotolaboratoriet der. De bodde i en liten leilighet uten rent innlagt vann. I Frankrike kom plutselig Odd Fjælberg som hadde giftet seg med Ellen Johanne i all hemmelighet. De kom sammen med søsteren til Erik, Karin. Her i Frankrike kom han fort med på fotballaget og viste stolt fram et bilde hvor han headet inn et mål. Å være med på laget skapte godt samhold. I Frankrike ble datteren Irene født. Faktisk et nyttårsbarn født 00:15 for straks 50 år siden.

Før han var ferdig å tjenestegjøre i Frankrike ble det oppstyr. De hadde funnet en flekk på lungen og han havnet 3 mnd på sykehus i Frankrike. Han ble så sendt på bære til Denver, hvor han måtte oppholde seg 8 mnd. Denne hendelsen gjorde at de fikk seg et ekstra opphold i Amerika. Så etter dimisjon fikk han jobb i et foto laboratorium. Via jobben opplevde han i Los Angeles den plutselige overgangen fra propellfly til jetfly. Selv om de bodde i et leid hus, måtte de ha stor bil. Det var viktig for dem. Erik har hatt mange forskjellige opp gjennom tidene.

Av de ca. 150 bildene vi fikk se, var det mange hvor de besøkte Sola folk i Amerika. Spesielt hos Anna og Ola Sola, var det mange norske familier som har vært innom. Ine fikk også lære å skyte hos onkel til Erik.

Tredje og siste delen av "Sitt Amerika" dette årets tur til Twin Falls og andre steder, som Cartwright i North Dakota. Erik reiste sammen med sønnen Mikal og hans samboer. På turen besøkte de slekt og venner. Av bildene ble de tydelig tatt godt i mot. De var innom "The Nameless Cemetery" hvor flere av slekten lå begravd. Ikke akkurat et gravsted med klingende navn eller utseende etter norsk standard. De ble også tatt i mot med fest på låven, hvor det var 70 som møtte opp. De besøkte også stedet hvor den gamle hytta lå hvor faren og brødrene hadde holdt til. Men den var det ikke mye igjen av.

På slutten besøkte hans gamle onkel Einar på 95 år i Twin Falls. Han kjørte fremdeles bil og viste dem snarest vegen ut av byen. En flott fortelling og flott bildeserie ble avsluttet med bilde av Erik Lawrence foran huset han ble født i Twin Falls, Idaho, USA. Han har tenkt mange ganger på at det skulle han ha kjøpt for å ha til minnesmerke.

Møte nr. 7

Tid: Torsdag 18.januar kl 19:00

Sted: Sola Sjukeheim

Vår jærské identitet

Tobias Skretting

Jæren

*Vi har denne gangen fått **Tobias Skretting** fra Njærheim som skal snakke om vår jærské identitet. Jordbruket og arbeidet i dette forblåste landskapet har satt preg på folkene her. De er ikke helt som alle andre og dette spesielle Jærfolket skal Tobias ta for seg.*

REFERAT FRA: MEDLEMSMØTE NR.7-06

Dato: 18/1 -07

Til stede: 34

Leder åpnet møtet med å spørre medlemmene om de visste når en skulle slutte å si godt nyttår. Som en sammenligning så var det i utlandet klare regler for når en kunne si god kveld, mens det var litt uklart her hjemme. Dette var første møtet i året 2007 og vi hadde fått kulturpersonligheten Tobias Skretting til å være foredragsholder. Han hadde kalt foredraget sitt "Vår jærské identitet". Foredraget var basert på fortellinger og "slåser" fra Jæren. Tobias var bonde fra Njærheim i Hå kommune og hadde i en mannsalder drevet med kultur, kulturpolitikk og kommunal politikk. Han hadde blant annet vært ordfører i Hå. Tobias var mangfoldig, blant annet sang han og hadde vært med i revy på Nærbø. Det å synge var ikke vanlig på Jæren, så når han gjorde det fikk han med en gang oppmerksomhet. Det gjorde han også for oss og startet med en sang om livet og hvordan han mente det skulle være.

Jærbuen har sitt klare særpreg og kirken og det religiøse stod sterkt. Presten var ofte samlingspunktet og hvis ikke han var tilgjengelig så var læreren nestemann. Tobias fortsatte fortellingene sine med å lese fra et foredrag han hadde holdt i kirka på Nærbø. Han kalte det "Bygda og den gamle kirka". Den nye kirka ble kalt Nærbø da den i 1830 ble plassert midt mellom Njærheim (Nærheim) og gården Bø. Dette utviklet seg da til det nye bygdesentrumet. Ellers hadde det vært tre andre kirker i Hå som ble revet. Tobias mente at Hå hadde mye felles historie med Sola og blant annet hadde de et steinkors på Njærheim. Korset ble reist kanskje i år 950 og stod der før kirken ble reist. Navnet Njær kommer av guden Njår som var guden for seiling og sjøen. I Hå var det flere sagn fra vikingtid, blant annet skulle Hundedalen være oppkalt etter Tore Hund. Denne dalen er et skar som

kongevegen går gjennom. Det var også flere sagn som omhandlet Olav den hellige, blant annet skulle han ha bygd trekirken på Bø. Det var ”Resasteiner” som var sinte på kirkeklokkene og en stein med hull i som Olav den Hellige skulle ha laget. Tobias sa at da kristningen startet var det viktig for kirka å ha kontroll over de døde- Derfor innførte de jordefestnings regler. Det ble da slutt på å begrave folk hjemme, slik at alle begravde sine døde på kirkegården. Som på Sola så er det mange gravhauger rundt om på gårdene. Det var mange gamle gravskikker. I Hå fant de i 1950 på en gravplass ei stor steinhelle lagt over liket, slik at det skulle holde seg på plass. Andre metoder var å binde sammen tærne. Så slo Tobias over på ”slåser” eller for oss andre, lette fortellinger fra dagliglivet.

Det startet med at han Gustav Rege forpaktet nabogården, som de kalte Canada på Obrestad. I mellom gårdene gikk åna og der skulle han Gustav dykke etter perler. Han skulle være så avansert i forhold til de andre. For å komme fortere ned så hadde han laget seg et belte med bly og hoppet uti. Men han Gustav hadde ikke tenkt hvordan han skulle komme opp igjen. Beltet var for tungt og han holdt nesten på å drukne. Men heldigvis var det folk som oppdaget ham, der han kavet.

Den samme gården hadde også vært eid av en Olav ”Jerheim”, men han var en ”slumpe skytter”. Han drev med mange andre ting enn gårdsdriften. Blant annet drev han kafeen på travbanen. Han var mer en slags handelsmann. Denne historien hendte en gang da han ”Lode på skjæret” og brødrene hans, skulle legge i silo hos ham. Dette var før de fikk egne fôrhaustere. Da de så skulle legge gresset i siloen, fant de ikke noe hull de kunne få det inn i. Høyt opp var det et lite hull. Brødrene spurte Olav hva det var han hadde tenkt. Han svarte at han hadde hørt at det var best å ha så lite åpninger som mulig for å få best fôr. De måtte skaffe kompressor og startet videre arbeid med å hogge en passelig åpning. De samme brødrene hadde en annen gang drevet og lagt i silo og sanset plutselig at Olav var vekkt. De lurte lenge på om de hadde ”tippt an øve”. Men, nei, etter at de hadde lett lenge fant de ham på benken hvor han sov.

Da var det annerledes med han far til Tor ”Obrest”, han Jon. Han kalte de forresten Jon te’Soffi, som var kona hans. Hun var egentlig ei fin bydame og den første feministen i Hå. Hun var det ingen som sa i mot. Folk ellers på ”Obrest” var ”tålige” og snille, de prøvde heller og ”jamne ut” enn å ta ei strid. Dette hendte en gang da de skulle trøskje på gården. Vanligvis ble dette gjort med hjelp fra naboene. Far hans Jon, han Reinert satt og ga ”verket”, mens Jon skulle ta korn. Men plutselig stoppet alt opp, da de ikke fikk nok korn. Han Reinert så seg rundt og spurte. Kor e’an Jon? Men ingen kunne se han. De begynte å leite. Selv gikk Reinert inn i huset for å leite og kom rolig tilbake. Folk spurte da om han hadde funnet Jon. Joda, svarte Reinert lavt, han står inne og steiker kjøttkaker. Det var Soffi som hadde kommandert ham, siden de hadde så mye arbeidsfolk til gards.

Flere andre slike ”slåser” ble fortalt, men det blir for mye å skrive ned. Tobias avsluttet foredraget som han startet, med en sang. I pausen solgte han bøker han hadde vært med å skrive.

Også etter pausen fortsatte Tobias med flere slike ”slåser”. De fortalte om Jærbuen, hans lynne og hvordan han var. Tobias kunne uten tvil ha fortsatt mye lenger, men en gang måtte han stoppe. Men før det tok han nok en sang.

Vedlegg årsrapport

Brit H. Hansen